

Međunarodni sud za krivično
gonjenje lica odgovornih za
teška kršenja međunarodnog
humanitarnog prava počinjena
na teritoriji bivše Jugoslavije
od 1991. godine

Predmet br. IT-03-67-T
Datum: 28. avgust 2013.
Original: engleski

VEĆE SAZVANO PO NALOGU POTPREDSEDNIKA

U sastavu: sudija Bakone Justice Moloto, predsedavajući
sudija Liu Daqun
sudija Burton Hall

Sekretar: g. John Hocking

Odluka od: 28. avgusta 2013.

TUŽILAC

protiv

VOJISLAVA ŠEŠELJA

JAVNO

**ODLUKA PO ZAHTEVU ODBRANE ZA IZUZEĆE
SUDIJE FREDERIKA HARHOFFA I IZVEŠTAJ POTPREDSEDNIKU**

Tužilaštvo
g. Matthias Marcussen

Odbrana Vojislava Šešelja
Optuženi koji se sam zastupa

I. PROCEDURALNI KONTEKST

1. Dana 9. jula 2013. godine, Vojislav Šešelj (dalje u tekstu: odbrana) je podnio zahtjev (dalje u tekstu: Zahtev), kojim traži izuzeće sudije Frederika Harhoffa (dalje u tekstu: sudija Harhoff) iz celokupnog daljeg postupka u njegovom predmetu.¹ Tužilaštvo je 17. jula 2013. dostavilo odgovor na Zahtev (dalje u tekstu: Odgovor).² Dana 23. jula 2013. godine, predsednik Međunarodnog suda se povukao i, na osnovu pravila 22(A) Pravilnika o postupku i dokazima (dalje u tekstu: Pravilnik), imenovao potpredsednika da umesto njega razmotri Zahtev.³ Dana 25. jula 2013. godine, na osnovu pravila 15(B)(ii) i 21 Pravilnika, potpredsednik je imenovao ovo Veće (dalje u tekstu: Veće) da donese odluku po Zahtevu i podnese mu izveštaj o toj odluci.⁴

II. ARGUMENTI STRANA U POSTUPKU

2. Odbrana traži izuzeće sudije Harhoffa na osnovu pisma koje je on napisao 6. juna 2013. (dalje u tekstu: Pismo).⁵ Odbrana tvrdi da na osnovu Pisma postoji "razuman strah" od pristrasnosti sudije Harhoffa u ovom postupku.⁶ Odbrana tvrdi da Pismo pokazuje veliku sklonost sudije Harhoffa prema izricanju osuda licima srpske nacionalnosti.⁷ Konkretno, odbrana ističe delove Pisma u kojima sudija Harhoff kritikuje odstupanje od ranije "ustaljen[e] praks[e]" izricanja osuda vojnim komandantima.⁸ Odbrana dalje tvrdi da Pismo predstavlja nepoštovanje Suda za koje treba pokrenuti postupak protiv sudije Harhoffa.⁹ Odbrana takođe navodi da ranije presude u čijem je donošenju učestvovao sudija Harhoff pokazuju obrazac izricanja osuda Srbima, što dodatno svedoči o njegovim predrasudama i pristrasnosti.¹⁰

3. Tužilaštvo navodi, kao prvo, da je Zahtevom prekoračeno ograničenje broja reči.¹¹ Tužilaštvo dalje tvrdi da Zahtev ne zadovoljava stroge kriterijume koji se traže za

---

¹ Zahtev prof. dr Vojislava Šešelja za izuzeće sudije Frederika Harhoffa, 9. jul 2013.

² Odgovor tužilaštva na Zahtev za izuzeće sudije Frederika Harhoffa, 17. jul 2013.

³ Nalog kojim se zahtev dodeljuje sudiji, 23. jul 2013.

⁴ Nalog na osnovu pravila 15, 25. jul 2013.

⁵ Zahtjev, par. 3; Odgovor, Dodatak B, Pismo sudije Harhoffa, 6. jun 2013.

⁶ Zahtjev, par. 3.

⁷ Zahtjev, par. 23.

⁸ Zahtev, par. 22-23.

⁹ Zahtjev, par. 7.

¹⁰ Zahtev, par. 29-47.

¹¹ Odgovor, par. 1.

izuzeće. Ono tvrdi da je navod o pristrasnosti "spekulativan" i da nije utemeljen na dovoljnim dokazima.¹² Tužilaštvo sugerše da je Pismo bilo "privatno", upućeno grupi prijatelja i da se ono, u pogledu kritikovanja novije jurisprudencije, ne razlikuje mnogo od drugih javnih izjava kojima se izražava neslaganje s praksom Međunarodnog suda.¹³ Tužilaštvo takođe tvrdi da, pošto se optuženi u ovom predmetu i njegovo suđenje nigde ne pominju, Pismo ne može poslužiti kao potkrepa navodima o pristrasnosti u odnosu na ovog konkretnog optuženog.¹⁴

III. MERODAVNO PRAVO

4. Statut Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Statut) jemči optuženom "pravično i ekspeditivno suđenje [...] uz puno poštovanje prava optuženih".¹⁵ U član 13 Statuta ugrađen je još jedan element prava na pravično suđenje, budući da on propisuje da sudije Međunarodnog suda moraju da budu "nepriistrasne i čestite osobe visokih moralnih kvaliteta". Ovo načelo utelovljeno je u pravilu 15 Pravilnika, koji predviđa sledeće:

(A) Sudija koji ima lični interes u predmetu ili koji s tim predmetom ima ili je imao ikakve veze koja bi mogla uticati na njegovu nepristrasnost ne sme da učestvuje u prvostepenom ili žalbenom postupku u tom predmetu. On će se u takvom slučaju povući, a predsednik će za taj predmet imenovati drugog sudiju.

(B)(i) Svaka od strana može zatražiti od predsedavajućeg sudije nekog veća da se sudija tog veća izuzme i povuče iz prvostepenog ili žalbenog postupka iz gore navedenih razloga. Predsedavajući sudija će obaviti razgovor sa sudijom čije se izuzeće traži i o tome izvestiti predsednika.

(ii) Nakon izveštaja predsedavajućeg sudije, predsednik će, ukoliko je potrebno, imenovati tročlanu komisiju sačinjenu od sudija iz drugih veća koja će ga izvestiti o svojoj odluci o utemeljenosti zahteva. Ukoliko je donesena odluka da se zahtev podrži, predsednik imenuje drugog sudiju umesto sudije o kome je reč.

5. Žalbeno veće je u pogledu pravila 15 primetilo sledeće:

A. Sudija nije nepristrasan ako se pokaže da postoji stvarna pristrasnost.

B. Neprihvatljiv dojam pristrasnosti postoji u sljedećim slučajevima:

i) ako je sudija strana u postupku, ako ima finansijski ili imovinski interes u ishodu predmeta ili ako će odluka sudije dovesti do unapređenja nekog pothvata u kojem sudija učestvuje zajedno sa jednom od stranaka. U tim okolnostima sudija se automatski izuzima; ili

¹² Odgovor, par. 3-4.

¹³ Odgovor, par. 5.

¹⁴ Odgovor, par. 6.

¹⁵ Statut, član 20(1); *Tužilac protiv Karadžića*, predmet br. IT-95-05/18-PT, Odluka po zahtjevu za izuzeće sudije Picard i Izveštaj potpredsjedniku na osnovu pravila 15(B)(ii), 22. jul 2009, par. 14.

ii) ako bi okolnosti kod razumnog i valjano informiranog posmatrača izazvale razumnu bojazan od pristrasnosti.¹⁶

6. Što se tiče dela ovog kriterijuma koji se odnosi na "razumnog posmatrača", Žalbena veće je zauzelo stav da "razumna osoba mora biti informisana osoba, kojoj su poznate sve relevantne okolnosti, uključujući tradicije moralnog integriteta i nepristranosti koje su implicitni dio sistema, a takođe mora biti svjesna činjenice da je nepristranost jedna od dužnosti na koju se sudije zaklinju."¹⁷ Kad je reč o "okolnosti[ma]" koje mogu dovesti do izuzeća, Žalbena veće je bilo mišljenja da "sudija ne samo da mora biti subjektivno nepristrasan, nego da u datim okolnostima ne smije postojati ništa što bi moglo objektivno stvoriti dojam pristrasnosti".¹⁸

7. Žalbena veće je takođe bilo mišljenja da postoji pretpostavka nepristrasnosti koja važi za sve sudije Međunarodnog suda i koja se ne može lako pobiti.¹⁹ Prema tome, na strani u postupku koja ulaže žalbu po osnovi pristrasnosti jeste da izvede pouzdane i dovoljne dokaze da bi pobila tu pretpostavku.²⁰ Nijedan sudija ne može se izuzeti na osnovu uopštenih ili apstraktnih navoda koji nisu dovoljno potkrepljeni ili detaljni da pobiju pretpostavku nepristrasnosti.²¹

IV. DISKUSIJA

8. Pre svega, Veće napominje da je u Zahtevu prekoračeno ograničenje broja reči i da odbrana nije podnela zahtev za to. Međutim, Veće će Zahtev razmotriti u celosti, budući da je to u interesu ekonomičnosti i ekspeditivnosti sudskog postupka.

¹⁶ *Tužilac protiv Furudžije*, predmet br. IT-95-17/1-A, Presuda, 21. jul 2000. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*), par. 189.

¹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 190.

¹⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 189; *Tužilac protiv Delalića i drugih*, predmet br. IT-96-21-A, Presuda, 20. februar 2001. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*), par. 682.

¹⁹ *Tužilac protiv Renzahoa*, predmet br. MKSR-97-31-A, Presuda, 1. april 2011. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*), par. 21; *Tužilac protiv Nahimane i drugih*, predmet br. MKSR-99-52-A, Presuda, 28. novembar 2007. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*), par. 48; *Tužilac protiv Galića*, predmet br. IT-98-29-A, Presuda, 30. novembar 2006, par. 41; *Tužilac protiv Akayesua*, predmet br. MKSR-96-04, Presuda, 1. jun 2001, par. 91; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 707; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 196, 197.

²⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 23; *Tužilac protiv Karere*, predmet br. MKSR-01-74-A, Presuda, 2. februar 2009, par. 254; Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 48; *Tužilac protiv Niyetegeke*, predmet br. MKSR-96-14-A, Presuda, 9. jul 2004, par. 45; *V. takođe Tužilac protiv Rutagande*, predmet br. MKSR-96-3-A, Presuda, 26. maj 2003. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*), par. 42; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 197.

²¹ Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 23; Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, par. 43; *Tužilac protiv Ntagerure i drugih*, predmet br. MKSR-99-46-A, Presuda, 7. jul 2006, par. 135.

9. Većina sudija, uz suprotno mišljenje sudije Liua, smatra da argumenti odbrane u vezi s ranijim presudama sudije Harhoffa na Međunarodnom sudu nisu relevantni i nemaju dokaznu vrednost za pitanje izuzeća. Većina će stoga ograničiti svoja razmatranja na sadržaj Pisma.

10. Dana 6. juna 2013. godine, sudija Harhoff je uputio Pismo na adrese 56 ljudi. Iako tužilaštvo tvrdi da je Pismo bilo "privatno pismo upućeno grupi prijatelja", Veće napominje da je ono naknadno postalo javno dostupno i u štampi i na Internetu.²² Sudija Harhoff u Pismu kritikuje više nedavnih presuda Žalbenog veća i pretresnih veća Međunarodnog suda kojima je, prema njegovom mišljenju, razvodnjena doktrina udruženog zločinačkog poduhvata (dalje u tekstu: UZP). Sudija Harhoff pritom ističe da je do jeseni 2012. godine na Međunarodnom sudu bila "manje-više ustaljena praksa" da vojni komandanti budu osuđeni za zločine koje su počinili njihovi potčinjeni.²³

11. Sudija Harhoff dalje tvrdi da je to što on vidi kao promenu doktrine UZP-a rezultat pritiska predsednika Međunarodnog suda na njegove kolege prilikom većanja, pri čemu sugerije da to možda predstavlja deo šireg američkog/izraelskog plana ograničavanja UZP-a i drugih oblika odgovornosti.²⁴ On kaže da je uvek "smatrao da je pravedno osuditi vođe za zločine za koje su znali..." i zaključuje Pismo navodeći da je suočen s "dubok[om] profesionaln[om] i moraln[om] dilem[om] sa kojom se dosad nije susreo".²⁵

12. Veće smatra da se optuženi ne mora konkretno pomenuti da bi se potkrepio zaključak o postojanju neprihvatljivog utiska o pristrasnosti. Veće ne prihvata ni tvrdnju tužilaštva da se Pismo ne razlikuje od javnih izjava drugih sudija u vezi sa jurisprudencijom Međunarodnog suda. Većina sudija, uz suprotno mišljenje sudije Liua, smatra da se Pismo razlikuje od drugih javnih izjava po tome što sudija Harhoff govori o onom što smatra "ustaljenom praksom" osuđivanja vojnih komandanata i jasno izražava nezadovoljstvo navodnim zaokretom Međunarodnog suda u tom pogledu. U vezi s tim što sudija Harhoff pominje vojne komandante, Veće napominje da se optuženi tereti za

---

²² Odgovor, par. 5; delovi Pisma su objavljeni u danskom listu *Berlingske* 13. juna 2013. godine. Pismo je sada dostupno široj javnosti na Internetu.

²³ Pismo, str. 1.

²⁴ Pismo, str. 2-3.

²⁵ Pismo, str. 3.

učestvovanje u UZP-u, između ostalog, rukovođenjem paravojnim snagama, uključujući grupu zvanu "šešeljevci".²⁶

13. Većina sudija, uz suprotno mišljenje sudije Liua, smatra da postoje osnove za zaključak da bi upućivanje na "ustaljenu praksu" osuđivanja optuženih lica, bez pozivanja na ocenu dokaza u svakom pojedinačnom slučaju, kod razumnog i valjano informisanog posmatrača izazvalo razumnu bojazan od pristrasnosti sudije Harhoffa koja ide u prilog osuđujućoj presudi. To važi i za ovaj predmet. Taj utisak o pristrasnosti dodatno je pojačan izjavom sudije Harhoffa da je suočen s profesionalnom i moralnom dilemom, što, prema mišljenju većine sudija, jasno ukazuje na teškoće koje on ima u primeni aktuelne prakse Međunarodnog suda. U tim okolnostima, većina sudija smatra da Pismo, kada se sagleda u celini, pobija pretpostavku nevinosti.

V. IZVEŠTAJ POTPREDSIEDNIKU

14. Većina sudija, uz suprotno mišljenje sudije Liua, zaključuje da je sudija Harhoff u Pismu pokazao pristrasnost u prilog osuđujućoj presudi, tako da bi to kod razumnog i valjano informisanog posmatrača izazvalo razumnu bojazan od pristrasnosti. Prema tome, postoji neprihvatljiv utisak pristrasnosti. Stoga, većina sudija, uz suprotno mišljenje sudije Liua, zaključuje da je pretpostavka nepristrasnosti pobijena. U skladu s tim, većina sudija zaključuje da je tvrdnja o pristrasnosti sudije Harhoffa utemeljena.

15. Iz gore navedenih razloga, na osnovu pravila 15(A) Pravilnika, većina sudija, uz suprotno mišljenje sudije Liua, **PODRŽAVA** zahtev.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu je merodavna verzija na engleskom.

/potpis na originalu/
sudija Bakone Justice Moloto,
predsedavajući

/potpis na originalu/
sudija Liu Daqun

/potpis na originalu/
sudija Burton Hall

Dana 28. avgusta 2013.
U Hagu,
Holandija

[pečat Međunarodnog suda]

²⁶ Treća izmenjena optužnica, 7. decembar 2007, par. 8, 10.

I. SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE LIUA

1. U ovoj odluci većina sudija podržava Šešeljev zahtev i zaključuje da su, na osnovu pravila 15(A) Pravilnika, navodi o neprihvatljivom utisku pristrasnosti, izneti protiv sudije Harhoffa, utemeljeni.¹ Taj zaključak zasnovan je samo na Pismu sudije Harhoffa od 6. juna 2013. godine, u kojem on, između ostalog, kritikuje noviju jurisprudenciju Međunarodnog suda i to konkretno nedavne oslobađajuće presude izrečene nekolicini optuženih.² Većina sudija zaključuje da se zbog sadržaja Pisma javlja razumna bojazan da je sudija Harhoff pristrasan u prilog osuđujućoj presudi optuženima pred Međunarodnim sudom.³ Ja se, uz dužno poštovanje, ne slažem s obrazloženjem ni sa zaključkom većine sudija.

2. Pre svega, napominjem da to što se u ovoj odluci ne slažem s većinom sudija nikako ne znači da podržavam Pismo sudije Harhoffa ili mišljenja izneta u njemu. Naprotiv, smatram da je za sudiju na njegovom položaju nesumnjivo s više aspekata neprimereno da objavi takvo pismo. Sudija Harhoff u Pismu iznosi nerazgovetnu kritiku novije jurisprudencije Međunarodnog suda, zasnovanu na neutemeljenim spekulacijama i insinucijama da su druge kolege postupale neprimereno i onako kako ne dolikuje sudijama. Mislim da je sudija Harhoff trebalo da koristi regularne kanale koji mu stoje na raspolaganju i da putem njih iznese kritiku nedavne prakse. Međutim, da li Pismo u dovoljnoj meri svedoči o utisku pristrasnosti da bi zbog njega bilo opravdano izuzeće ovog sudije u predmetu *Šešelj* posebno je pitanje u kojem se moje mišljenje razlikuje od mišljenja većine sudija.

3. Pravilom 15(A) Pravilnika, koje se odnosi na izuzeće sudija, predviđeno je da "[s]udija koji ima lični interes u predmetu ili koji s tim predmetom ima ili je imao ikakve veze koja bi mogla uticati na njegovu nepristrasnost ne sme da učestvuje u prvostepenom ili žalbenom postupku u tom predmetu". Konkretno, sudija mora da se povuče iz predmeta ako se pokaže da postoji stvarna pristrasnost ili ako postoji neprihvatljiv utisak

---

¹ Odluka, par. 15.

² Odluka, par. 10–11.

³ Odluka, par. 13.

pristrasnosti, između ostalog i tako što postoje okolnosti koje bi kod razumnog i valjano informiranog posmatrača izazvale razumnu bojazan od pristrasnosti.⁴

4. Razumnog posmatrača Žalbeno veće je definisalo kao "informiran[u] osob[u], kojoj su poznate sve relevantne okolnosti, uključujući tradicije moralnog integriteta i nepristrasnosti koje su implicitni dio sistema, a [koja] takođe mora biti svjesna činjenice da je nepristrasnost jedna od dužnosti na koju se sudije zaklinju".⁵ S funkcijom sudije povezana je snažna pretpostavka nepristrasnosti i ona se stalno potvrđuje i naglašava u praksi Međunarodnog suda.⁶ Zato ona strana u postupku koja traži izuzeće nekog sudije mora da iznese dovoljno ubedljivih dokaza za tvrdnju da taj sudija nije nepristrasan.⁷ Shodno tome, da bi se pobila pretpostavka nepristrasnosti i tako izuzeo neki sudija, treba preći visok prag, a razumna bojazan od pristrasnosti mora se "čvrsto dokazati".⁸ Taj prag mora biti tako visok zato što "svaka eventualna stvarna pristrasnost sudije ili utisak o njegovoj pristrasnosti, doduše, podriva poverenje u sprovođenje pravde, ali to važi i za izuzeće sudije zbog neosnovanih navoda o pristrasnosti".⁹

5. Većina sudija smatra da "Pismo, *kada se sagleda u celini*, pobija pretpostavku nevinosti".¹⁰ Međutim, većina sudija svoj zaključak o utisku o pristrasnosti zasniva samo na sledeće tri konkretne tvrdnje koje je sudija Harhoff izneo u pismu:¹¹

Sve do jeseni 2012. u sudu je bila manje-više ustaljena praksa da se vojni zapovednici smatraju odgovornim za ratne zločine koje su izvršili njihovi potčinjeni [...].¹²

⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 189; Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 49; Drugostepena presuda u predmetu *Akayesu*, par. 203; *Tužilac protiv Radovana Karadžića*, Odluka po Zahtjevu za izuzeće sudije Picard i Izveštaj potpredsjedniku na osnovu pravila 15(B)(ii), 22. jul 2009. godine (dalje u tekstu: Odluka u predmetu *Karadžić*), par. 15.

⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 190; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 697; Odluka u predmetu *Karadžić*, par. 16.

⁶ V., na primer, Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 189; Odluka u predmetu *Karadžić*, par. 16.

⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 23; Drugostepena presuda u predmetu *Karera*, par. 254; Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 48; Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*, par. 45. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, par. 42; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 197.

⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 197.

⁹ *Tužilac protiv Karemere*, Odluka po Zahtevu Josepha Nzirorere da se izuzme sudija Byron i obustavi postupak, predmet br. MKSR-98-44-T, 20. februar 2009. godine, par. 6. V. takođe Odluka u predmetu *Karadžić*, par. 17.

¹⁰ Odluka, par. 13 (naglasak dodat).

¹¹ Odluka, par. 10–13, gde se upućuje na Pismo, str. 1-3.

Prevod

[...] uvek sam smatrao da je pravedno osuditi vođe za zločine za koje su znali i koji su počinjeni u okviru zajedničkog cilja.¹³

Poslednje presude dovele su me u duboku profesionalnu i moralnu dilemu, sa kojom se dosad nisam susreo.¹⁴

Većina sudija smatra da te izjave same po sebi stvaraju utisak da je sudija Harhoff pristrasan u prilog osuđujućoj presudi, tim pre što on, doduše, upućuje na osuđivanje optuženih, ali bez pozivanja na "ocenu dokaza u svakom pojedinačnom slučaju".¹⁵ Zato većina sudija zaključuje da bi Pismo "kod razumnog i valjano informisanog posmatrača izazval[o] razumnu bojazan od pristrasnosti sudije Harhoffa koja ide u prilog osuđujućoj presudi".¹⁶

6. Ja se, uz dužno poštovanje, ne slažem s obrazloženjem koje je iznela većina sudija. Pre svega, napominjem da je izuzeće nekog sudije mera koja se ne sme preduzeti olako. Tome u prilog ide i okolnost da je za pobijanje pretpostavke nepristrasnosti nekog sudije potrebno preći visok prag, neophodan da bi se zaštitili interesi valjanog sprovođenja pravde.¹⁷ Zato me brine to što je većina sudija tako površno pristupila pitanju da li bi kod informisane osobe koja poznaje sve relevantne okolnosti Pismo izazvalo razumnu bojazan od pristrasnosti sudije Harhoffa u prilog osuđujućoj presudi optuženima pred Međunarodnim sudom.

7. Smatram da većina sudija kad je procenjivala Pismo nije u odgovarajući kontekst stavila izjave sudije Harhoffa za koje je konstatovala da potkrepljuju zaključak o razumnoj bojazni od pristrasnosti. S tim u vezi, većina sudija nije uzela u obzir to da je Pismo krajnje neformalno i da je upućeno bliskim prijateljima i saradnicima. Ako se ovaj kontekst uzme u obzir, nisam uveren da to što sudija Harhoff ne upućuje na "ocenu

---

¹² Pismo, str. 1.

¹³ Pismo, str. 2.

¹⁴ Pismo, str. 3.

¹⁵ Odluka, par. 13.

¹⁶ Odluka, par. 13.

¹⁷ V., na primer, *Tužilac protiv Vojislava Šešelja*, predmet br. IT-03-67-R77.3, Odluka po Zahtevu Vojislava Šešelja za izuzeće sudije Alphonsa Orića, 7. oktobar 2010. godine, par. 11; *Tužilac protiv Milana Lukuća i Sredoja Lukića*, predmet br. IT-98-32/1-T, Odluka po Zahtevu za izuzeće, 12. januar 2009. godine, par. 3; *Tužilac protiv Blagojevića*, predmet br. IT-02-60-R, Odluka po Zahtevu za izuzeće, 2. jul 2008. godine, par. 3; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 707.

Prevod

dokaza u svakom pojedinačnom slučaju"¹⁸ stvara utisak da je on nespreman da primeni pravne propise Međunarodnog suda i pravila o postupku i dokazima ili da je sklon da optuženima pred Međunarodnim sudom izriče osuđujuće presude. Takvim tumačenjem ignoriše se ili se makar ne uzima u obzir činjenica da su sudije Međunarodnog suda iskusni profesionalci kadri da dokazima i pitanjima pokrenutim u predmetima u kojim postupaju priđu nepristrasno i bez predubedenja. Isto tako, ne mogu da se složim ni sa zaključkom većine sudija da "profesionaln[a] i moraln[a] dilem[a]" koju sudija Harhoff pominje ukazuje na teškoće koje on ima u primeni aktuelne prakse Međunarodnog suda.

8. Osim toga, time što je primenila kriterijum "razumnog posmatrača" većina sudija nije na odgovarajući način uzela u obzir i analizirala *sve relevantne okolnosti* koje informisani posmatrač mora znati da bi mogao da proceni da li postoji razumna bojazan od pristrasnosti. Po mom mišljenju, u ovom slučaju je procena relevantnih okolnosti od presudnog značaja za pravilno tumačenje Pisma i njegovog sadržaja. U takve okolnosti spada, na primer, visok standard koji se primenjuje prilikom izbora sudija na Međunarodni sud, iznet u članu 13 Statuta,¹⁹ svečana izjava koju sudije daju da će svoje dužnosti vršiti "časno, verno, nepristrasno i savesno",²⁰ kao i stručno iskustvo datog sudije.

9. U ovom slučaju većina sudija ni u jednom trenutku ne pominje niti nagoveštava da je uzela u obzir iskustvo koje je sudija Harhoff stekao kao sudija Međunarodnog suda i kao profesor prava. Ja smatram da je većina sudija trebalo da uzme u obzir takve okolnosti kad je procenjivala Pismo i njegov sadržaj kako bi utvrdila da li bi na osnovu njega kod razumnog i obaveštenog posmatrača mogla da se javi bojazan od pristrasnosti. Da je uzela te okolnosti u obzir, većina sudija bi, po mom mišljenju, morala da zaključi da izjave sudije Harhoffa ne stvaraju utisak pristrasnosti koja ide u prilog donošenju osuđujuće presude protiv optuženih pred Međunarodnim sudom, zbog koje bi pretpostavka nepristrasnosti mogla biti pobijena.

---

¹⁸ Odluka, par. 13.

¹⁹ Član 13 Statuta. Konkretno, u članu 13 Statuta kaže se da sudije moraju biti "nepristrasne i čestite osobe visokih moralnih kvaliteta", kao i da moraju imati odgovarajuće kvalifikacije.

²⁰ Pravilo 14 Pravilnika.

Prevod

10. Konačno, smatram da preostali argumenti odbrane o utisku nepristrasnosti nisu ubedljivi. S tim u vezi, zahtev odbrane da se protiv sudije Harhoffa pokrene postupak zbog nepoštovanja suda²¹ neosnovan je i svedoči o nerazumevanju merodavnog prava ovog Međunarodnog suda. Isto tako, neuverljivo je i to što se odbrana poziva na ranije presude u čijem je donošenju učestvovao sudija Harhoff,²² pošto ne pokazuje kako bi se te presude mogle uzeti kao dovoljan i pouzdan dokaz kojim bi se pobila pretpostavka o nepristrasnosti sudije Harhoffa.

11. Iz navedenih razloga nisam uveren da bi u ovim okolnostima kod razumnog i dobro obaveštenog posmatrača Pismo izazvalo razumnu bojazan od pristrasnosti sudije Harhoffa u prilog donošenju osuđujuće presude. Shodno tome, mislim da odbrana nije pobila pretpostavku nepristrasnosti i zato smatram da su navodi o pristrasnosti, izneti protiv sudije Harhoffa, neosnovani.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu je merodavna verzija na engleskom.

/potpis na originalu/
sudija Liu Daqun

Dana 28. avgusta 2013. godine,
U Hagu,
Holandija

[pečat Međunarodnog suda]

---

²¹ Zahtev, par. 7.

²² Zahtev, par. 29-47.